

ԱՌԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹ ԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն երեքշաբթի : Տարեկան գինն է 1 1/2, վեց ամսուանը 3/4, մէկտիկէ, կանխիկ, և հատը 30 փաթեթով : Երկրորդական վերաբերեալ նամակներ ուղղուելու են առ Մր. Կրիկ, Կ. պոլիս, Ամերիգան խան :

ՀԱՏՈՐ 35.

ԿԱՍՏԱՆԳԻՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 24. 1882

ԹԻՒ 43

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նոյն անուն արժանի նիւթ մը ծերացելոց համար : — Հովիւր խաղաղարար է : — Արտորեալք ի Սիպերիա : — Առունն Երուսաղեմայ ի Տիտուէ : — Կիրակնօրեայ դպրոց յԵրուսաղեմ : — Անողորմեան մը պատճառը : — Ապաստանարանի վէճը : — Քաղաքական լուրեր : — Ստակի գինները :

ԽՈԿԱՄԱՆԱԳԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՈՒԹԱՐԻ ՏՐԵՐԱՅԻՆՈՅ ՀՍՄԱՐ

ԵՅՈՒՄԱՆԱՄԱՐՈՒԹԻՒՆ Ծերունի մը ըսաւ անդամ մը տրտմութեամբ իւր բարեկամին : «Մեծ դժբախտութիւն է ծերութիւնը. կը տեսնէ մարդ որ զօրութիւնը կը պակսի օր քան զօր, և մահը կը մօտենայ արագ :» Տղայ մը որ սորված էր թէ երկինք մարդուս յաւիտեական տունն է և անպատում ուրախութեան տեղ, լսելով ծերունու այն խօսքը՝ զարմանալով ըսաւ : «Ինչո՞ւ համար դժբախտութիւն է ծերութիւնը, մինչ որչափ կը ծերանայ մարդ այնչափ կը մօտենայ երկինքի» : Կը վայելէ որ ամէն Բրիտանիայ այս հարցումն ընէ ինք իրեն :

Միթէ կարելի չէ որ մինչ կը ծերանանք, ուրախ ըլլանք : Թերեւս ըսուի թէ դժուար է տանել տկարութեանց և ցաւոց որ անբաժին են ծերութենէ : Ծնարիտ է այս, բայց միթէ չենք կրնար այնպէս ապրիլ որ ծերութեան տկարութիւններն ըլլան մեզ այն թռչնոց պէս, որ կայմին վրայ երեւնալով կ'աւետին յոգնած նաւաւարին թէ մօտ է ցոնկալի նաւահանգիստը : Երբ օտար երկրէ դէպ ի հայրենիս ճամբորդութիւն կ'ընենք, շուտով մեր սիրելիներուն հասնելու յոյսը համբերութեամբ տանել, նա մանաւանդ մոռնալ կու տայ մեզ ճամբորդութեան դժուարութիւնները : այսպէս, այս կենաց պանդխտութեան մէջ, եթէ խորհնք թէ օր քան զօր կը մօտենանք մեր հոգեւոր հայրենեաց, կրնանք դիմել մոռնալ այս երկրաւոր պանդխտութեան ամէն ցաւ և տկարութիւն : Զարմանք չէ որ մահուան մերձեցնալուն նշանները սոսկալի են անոնց որ չեն հաւատար յԱստուած, և չունին յոյս երկնից : Անոնք որ այնպէս ընկալած են աշխարհային հոգոց և հեշտութեանց մէջ որ չեն խորհրդ կամ չեն գիտեր, և ոչ կը հոգան հանգրծեալ կեանքն ուր պիտի երթան ստուգիւ, յերաւի կը տխրին մահուան յիշատակաւ : Բայց հաւատացելոց որ ունի իւր սրտին մէջ հոգւոյն վկայութիւնը թէ որդի է Աստուծոյ, և որ կը նկատէ իւր երկնաւոր հայրենիքն իբրեւ տեղ ուր փրկին հետ պիտի վայելէ յաւիտեական երանութիւն, ծերութեան նշանները չեն կրնար պատճառ ըլլալ տրտմութեան :

տեսնական երանութիւն, ծերութեան նշանները չեն կրնար պատճառ ըլլալ տրտմութեան :

Իբր երկու հարիւր յիսուն տարի առաջ Սկովտլոյ մէջ եկեղեցւոյ պաշտօնեայ մը, բանիբուն և անկեղծ քարոզիչ, «կը զարմանամ», կ'ըսէր, «որ Աստուծոյ որդիք անգամ երբեք տրտմութեամբ կը տեսնեն ինչ որ իրենց համար պատրաստուած է : Երբ մահնէք մեր եղբորը, Բրիտանի, յաւիտեական արքայութիւնը, երբ մեր գլուխները պակսուին յաւիտեական փառաց թագով, և դառնալով նայնք ցաւոց և վշտաց զորս կրած ենք աշխարհիս վրայ, մեր այն տառապանաց կեանքը պիտի համարինք իբրեւ անցք մը բանտէ ի փառս, և մեր վշտաց տարիներն այնպէս դուրսաբերայ, որ մեր երկնաւոր կենաց առաջին գիշերուան անգամ չեն հաւատարիր» :

Ահաւաստն Հոպպս իւր մահուան մօտ կ'ըսէր, «Խաւարի մէջ կը ցատկեմ» : Իսկ բարեպաշտն Հալիպըրթըն կ'ըսէր, ի մահուն, «Բարէ, օրհնեալ ըլլայ Աստուած որ ծնայ : Ունիմ հայր, մայր և տան եղբայր և քոյր յերկինքս, և ես պիտի ըլլամ մետասաներորդը : Օրհնեալ ըլլայ օրը որ ծնայ» : Եթէ քնենք այս երկու անձանց վրայ մահուան հակառակ ազդեցութիւնը, և անոնց այն տարբեր զգացումը, անտարակոյս պիտի տեսնենք, որ մին ապրեցաւ յաշխարհի առանց Աստուծոյ, և միւսն՝ Աստուծով : Ասկէ կը հետեւի ուրեմն թէ, եթէ կ'ուզենք զուարթ ըլլալ ի ծերութեան, և հանդարտութեամբ երթալ դէպ ի մահ, մեր բոլոր կենաց մէջ չըջելու ենք Աստուծոյ հետ : Լսէ անսուտ խոստումը : «Բնաւ քեզ պիտի չթողում, ու բնաւ քեզ երեսէ պիտի չձգեմ» : «Աստուծոյ մօտեցէք, ու անիկա ձեզի պիտի մօտենայ» : «Մինչև ձեր ծերութիւնը անգամ ես նոյն եմ, ու մինչև ձեր ալեւորութիւնը ես ձեզի պիտի կրեմ : Ես ստեղծեցի ու ես պիտի վերցնեմ : Ես պիտի կրեմ ու պիտի ազատեմ» : «Թէ որ դուք իմ մէջ կ'ենաք» և իմ խօսքերս ալ ձեր մէջը կ'ենան, ինչ որ ուզէք՝ պիտի խնդրէք, ու պիտի ըլլայ ձեզի» : Սիրելի ծերունիք, խնդրեցէք որ վիշտ և տկարութիւն, տրտմութիւն և միայնութիւն տանին զձեզ օր ըստ օրէ Աստուծոյ մօտ, և յարմարագոյն ընեն զձեզ ուրախութեամբ մահելու լաւագոյն երկիրը :

ՀՈՎԻԻԸ ԽԱՂԱՂԱՐԱՐ Է

Եկեղեցւոյ ընտիր պաշտօնէն մը կը պահանջուի ըլլալ խաղաղարար : Գանգի հարկաւ յանցանքներ կը գործուն ոչ միայն ընտանեաց և դրացեաց, այլ և եկեղեցեաց մէջ, և ասկէ կը ծնանին յուզմունք եւ կռիւք, և բաժանումն սիրելեաց և բարեկամոց : Խռովութիւն և ամէն չարիք շատ անգամ կը ծագին թեթեւ անմիաբանութենէ որ ի սկզբան կրնար խափանուիլ, բայց երբ կը թողուի, կրնայ փոխուիլ թշնամութեան և ատելութեան : Նախանձու, կասկածանաց և զրպարտութեան չար խտտերը և փուշերն առատ առատ կը բռնին ապականեալ բնութեան հողին մէջ : Դառնութեան այս ամէն արմատները մի միայն խղիւն է Աւետարանը : Աւետարանին ողին միայն կարող է հանել այս չար կրից դեւերը, և հեռացունել միլի բոյսը զոր անձնասիրութիւնն յառաջ կը բերէ ինքնին : Ապա Բրիտանիայ հովիւր պարտի կատարել իւր պաշտօնն արանց և կանանց մէջ, որ ի վտանգի են ներսէն այնպիսի զգացմանց և դրսէն այնպիսի ազդեցութեանց որ կը յուզեն զմարդ, կու տան անոր շուտով ծանր խօսքեր խօսել, և թշնամական գործեր ընել : Այս պատճառաւ հովիւր պարտի միշտ արթուն գտնուիլ հաստատել խաղաղութիւնն ուր որ վրդուած է, և ամէն կերպով յորդորել զմարդիկ որ ունենան այն սիրոյ ողին որ երկայնամիտ է եւ քաղցր : Այս մեծ պաշտօնին կատարման համար կանոններ տալ հովիւն անօգուտ է : Հովիւն իմաստութիւնը, հանճարը և բարեպաշտութիւնը պարտին թեւադրել անոր յարմար միջոցներ պարագայից, անհատից միտման, բարուց և հանգամանաց համեմատ, որ միշտ եւ ամէն տեղ միօրինակ չեն : Կը համարձակինք սակայն նշանակել քանի մը սխալմունք յորոց պարտին խնամով զգուշանալ ամէն հովիւ, եթէ կը ցանկայ լինել խաղաղարար : Նախ, պարտի չխօսիլ բեմէն դժտութեան վրայ զայն հանգարտեցնելու նպատակաւ : Յանցաւորք փոխանակ զգաստանալու կը զայրանան այնու և կը պահեն ոխ : Կը սկսին համարել հովիւր կողմնակալ, աշուու և բանաքաղ, որոյ խօսքն ուրիշ օգուտ չունի բայց միայն բամբասանաց նիւթ ըլլալ շատախօս և դատարկապորտ անձանց :

Երկրորդ, իմաստուն հովիւ մը ծա-

նըր ըլլալու է լինել զանդատանաց : Եթէ գանգաւոր արժանի է ունկնդրութեան, հովիւր պարտի ջանալ որչափ հնար է բանիւք խաղաղութեան ցածուցանել միտքերը : Ով որ երկու ականջը բաց կը պահէ գոնդատ և բամբասանք լսելու, շուտով իւր երկու աչուները պիտի դոցէ, և այնպէս կարող պիտի չըլլայ տեսնել խաղաղութեան ճամբաները :

Երրորդ, հովիւ մը զգուշանալու է մանաւանդ որ ինք չունենայ ռիսկաւորութիւն : Կրնայ զրպարտութիւն, չարախօսութիւն և անարգանք կրել, ինչպէս կրեց իւր Վարդապետը : Յանդիմանութեան համբերելու է լռութեամբ և յաղթելու է բարեւալ չարին, օրինակ ունենալով իրեն իւր ճէրը : Յայտ է մանաւանդ հովիւ պաշտօնին մեծագոյն դժուարութիւնը : Եկեղեցւոյ պաշտօնեայք եւս մարդիկ են, և շատ անգամ մարդիկ լի թերութեամբ : Կրնան ըլլալ դիւրազգած, դիւրագրգիւ, արագ վրշտանալ երբ անիրաւութիւն կը կրեն, եւ չափազանց փափաքել կարեկից տեսնել ժողովուրդը : Հովիւք շատ անգամ կը տեսնեն որ իրենց խօսքերը սխալ հասկցուած են, և իրենց գործերը սխալ մեկնուելով երբեք անիրաւութեամբ կը դատուին : Այսպիսի բեռանց տակ բողոքել ճարձայն է, իսկ առանց վրէժխնդիր ոգւոյ տանել այն բեռանց՝ աստուծոյն : Հովիւ մը որ վշտաց մէջ համբերութեան օրինակ է իւր հօտին, զարմանալի յաջողութեամբ կ'ըլլայ խաղաղարար անոնց մէջ որ իրենց կռիւներով կը սպառնան վնասել այլոց : Բրիտանի ճամբան է ապահով ճամբայ :

Ի վերջոյ, ճարտար հովիւ մը երբեք չյուզեր խռովութիւն, ոչ կը նետուի կռուոյ մէջ, և ոչ միջնորդ կը ջանայ ըլլալ դժտելոց առանց աղաչուելու և խնդրուելու, ինչ տեսակ որ ըլլայ դժտութիւնը, ընտանեկան, ընկերական կամ եկեղեցական : Հովիւ մը որչափ քիչ խառնուի դժտութեանց, այնչափ աղէկ է իրեն և իւր հօտին համար : Հովիւ մը համար չկայ այնչափ մեծ սխալ, որչափ ջանալ լինել միջամուխ մանր մանր վէճերու և կռուոց որ սովոր են ամէն օր պատահել ամէն կարգի և աստիճանի մարդոց մէջ : Երանի խաղաղարարաց բայց խաղաղարար չեն կրնար ըլլալ անոնք որ առկիթ կը փնտռեն քրքրել կամ բանալ վէճը մը որ ինքնին կը բժշկուի, եթէ թողուի :

ԱՐԱՐՈՐԵԱՒԻ Ի ՍԻՊԵՐԻԱ

(Հետեւեալ յօդուածը գրած է Ամերիկացի մը որ բաւական ժամանակ Սիպերիա ճանապարհորդած է ։)

Սիպերիա աքսորելու սովորութիւնը հաստատեց Պետրոս Առեւ, որ իւր Ասիական երկիրները չէն եւ բազմամարդ ընելու յարմար միջոց համարեցաւ յանցաւոր եւ ստորագործ մարդիկ զրկել հոն ։ Պետրոսի յաջորդը հետեւեցան այս սովորութեան, այնպէս որ այսօր Սիպերիոյ 5,000,000 բնակչաց մեծ մասն է աքսորեալներէ եւ անոնց սերունդէն ։ Ասանք չեն կոչուիր աքսորեալ . գիւղացիք եւ ոչ ոք կը կոչեն զանոնք «խլուաւ» կամ «տառապեալ» , եւ պաշտօնական գրութեան մէջ կը կոչուին «ակամայ դադարեալներ» ։ Ամէն տեսակէ յանցաւորք եւ ստորագործք կը զրկուին Սիպերիա , եւ արուած պատիժն է ըստ չարից եւ ըստ անտիճանի յանցանոց իւրաքանչիւր ուրուք ։ Թեթեւագոյն պատիժն է երեքամեայ աքսոր , իսկ խառապոյն՝ ցիւանս աշխատութիւն ։ Անոնք որոց պատիժն է լոկ աքսոր առանց բանտարկութեան՝ կրնան զբաղիլ օրեւիցէ գործով , եւ երբեք Սիպերիոյ մէջ որ ուր կ'աշխատեն , բայց գիտութեամբ եւ հրամանաւ ստորկանութեան ։ Արդարեւ ուրիշ խտութիւն չկայ ասանց համար , բայց միայն չեն երկրէն դուրս եւ վարտիլ ըստ օրինի ։ Շատերուն պատուէր կը արուի այս ինչ կամ այն ինչ գաւառի , քաղաքի կամ գիւղի մէջ միայն մնալ , եւ ժամանակ ժամանակ երեւիլ ստորկանութեան , այսինքն ամէն օր կամ ամիս , եւ կամ ամէն երեք ամիս ։ Ոմանց կը արուի գաղթականի արտօնութիւն եւ բնակիլ այս ինչ տեղ . այսպիսիք կ'ընդունին ամէն հարկաւոր գործիք տուն շինելու եւ մշակելու ։ Այսպիսեաց կը արուի նաեւ հող կամ գետին եւ միւս չեւ երեք տարի ետքէն կը յաւանդուի որ ի սպառել երեք տարուց անոնց ագարակները պիտի ըլլան այնպիսի վիճակի մէջ որ գաղթականք կարող պիտի ըլլան անտի հողալ իրենց ապրուստը ։ Կառավարութեան նպատակն է ցրուել զանոնք որչափ հնար է , ուստի եւ ամէն խումբ յանցաւոր որ կը զրկուի Սիպերիա՝ կը բաժնուի երկրին մէջ տաս անոք ։ Աքսորեալցի համար կայ մշտնջենաւոր ժողով մը որոյ նիստն է թոմք , ուր կը զրկուի նախ ամէն խումբ աքսորեալ , եւ այն քաղաքէն կը զրկուի իւրաքանչիւր ուր պարտ է ։

Սիպերիա գացողներուն թիւն ընդհանրապէս տարին տասն հազար է , եւ զրեթէ բոլորն յանցաւորներն են . բայց երբեմն , թէեւ դուրս ելեք , ասանց թիւը կը հասնի տարին մինչեւ 25,000 , եւ այս կը պատահի մանաւանդ քաղաքական յազմանց ժամանակ , ինչպէս եղաւ Պոլնիոյ (Լեհի) ապստամբութեան , եւ զարգիւն Նիճլիլոսիներու պատճառաւ ։ Քաղաքական յանցաւորք չեն զրկուիր ուրիշ յանցաւորաց հետ խառն . չէ նաեւ սովորութիւն հոն հասնելէն ետքը բնակեցուցել զանոնք ի միասին , եւ մինչ ստորագործք տեսիլ են Սիպերիոյ պատուաւոր բնակչաց , քաղաքական յանցաւորք կը հոգացուին քաղցրութեամբ , որչափ կը ներին օրէնք ։ Քաղաքական յանցանոց համար աքսորեալք շատ անգամ պատուով կ'ընդունուին տեղացիներէ , ունին մուտ սկսածներու մէջ եւ զրօտանաց տեղեր , եւ երբեմն կը տեսնուի ջերմ ընտանոթիւն եւ բարեկամութիւն ի մէջ այս աքսորեալցի եւ անոնց վրայ հսկող պաշտօնէից ։ Մինչ ի իրքուց , որ մայրաքաղաք է արեւելեան Սիպերիոյ , տեսնուեցայ այն գաւառին մուտարանին տեսչին հետ՝ միջնորդութեամբ օգնականի ընդհանուր կուսակալին ։ Այս երկուքն ,

այսինքն , մուտարանին տեսչը եւ կուսակալին օգնականը , մտերիմ բարեկամ էին իրարու , եւ երբ մեկնեցայ տեսչին , կուսակալի օգնականն ըսաւ ինծի թէ տեսչը Պոլնիոյ աքսորեալ էր , ապիւրանձ եւ իւր սերտ բարեկամներէն ։ Իրքուցքի երկու նշանաւոր բժիշկները նոյնպէս Պոլնիոյ աքսորեալներ էին , եւ ստէպ մուտ ունէին պաշտօնատարաց եւ իսկ պատուաւորաց տեսները ։ Պէտք չէ սակայն կործնել թէ քաղաքական յանցանոց համար ամէն աքսորեալ այն մեղմ ընդունելութիւնը կ'ըլլայ ։ Անոնցմէ շատերը կը զրկուին ճամբաներ շինելու կամ կառավարութեան գործարաններու մէջ աշխատելու . առաջ ամանք կը գտնուի պարտուէին հանքերու մէջ գործելու , բայց քանի մը տարի է որ կառավարութիւնը դադարեցուց հանքերը բանեցուցել , եւ մանաւոր անձինք կ'ընեն այս գործը վարձկաններու ձեռքը ։ Աքսորեալցի բազմութիւնը միասնակ բանտարկելու՝ աշխատութեան գործածելով չինուած են արեւելեան Սիպերիոյ գեղեցիկ ճամբաները ։ Բանտերու մէջ միակուած աքսորեալք ուրիշ բան չեն ըներ բայց իրենց տեղերը մաքրել , եւ հացը , ջուրը եւ փայտը կրել ներս ։ Սիպերիոյ բանտք չեն լաւ եւ չեն վատթար քան Եւրոպական Բուսիոյ բանտերը , ընդհանրապէս խնայեալ են բազմութեամբ , եւ անմաքուր ։ Բանտարկեալցի շատը կը կրէ չլիւս գիշեր ցորեկ , հրամանաւ բժշկին միայն կրնայ արձակուիլ ի հարկին ։ Օրէնք է որ չլիւսները չըլլան աւելի քան հինգ ֆունտ ծանր , եւ չլիւսայն օգիւր կ'ապրուին մէջքէն մինչեւ կրունկն ունենան զոնէ հինգ օրակ ։

Ինչպէս ուրիշ երկիրներու , նոյնպէս Սիպերիոյ մէջ , բանտարկեալցի տարուած խնամքն ընդհանրապէս կ'ախտալ է բանտարկեալին ։ Այս գարուն սկիզբը շատ անգիւթութիւն կը գործուէր , եւ ցորդ կան հաւանականապէս գազանային անապուրանութեան գէտք , բայց ոչ այնչափ որչափ յառաջ . Այցելութեան ժամանակ ի Սիպերիա , ընդհանուր կուսակալը Քորոսաքով համարեալ էր իրեն մարգալտը , եւ կ'ըսուէր թէ բանտարկեալք կը խնամուէին քաղցրութեամբ ։ Արդարեւ բանտարկեալք երբեմն պատեհութիւն կը գտնին ապստամբելու , եւ փախչելու ։ Թէ ինչպէս եղաւ անոր յաջորդին ժամանակ , չեմ գիտեր ։ Կը տեսնուի խումբ խումբ աքսորեալներ որ կը գործէին կամ ճամբայ կը շինէին , եւ իրքուցքի բանտերէն մին կը տեսնուէր իմ տունէս ։ Բանտարկեալք աղէկ կը կերակրուէին , եւ անոնց հանգիստները թէեւ լաւ տեսակէ չէին , բայց տաք կը պահէին ։ Զգուշութեամբ կը դիտէին , բայց չտեսայ երբեք խորապէս անոնց վերակացուաց ձեռքը , եւ ոչ լոյսի բնաւ խորապէս շառաչելն այն թշուառականաց թիկանց վրայ ։ Իրենց գործը կը թուէին փութով եւ խնամով կատարել , եւ իւրաքանչիւր խումբէ մէկ մէկ մարդ հրաման կ'ընդունէր ուղարկութիւն խնդրելու համար անցորդներէ ։ Իրքուցքի մէջ շատ անգամ կը տեսնէի տանտ առջեւէն երկու մարդ որ իրենց ուսերուն վրայ ձուլէ մը կ'ախտած մեծ գուլի կը կրէին ջուր գետէն բանտը , եւ երկու զինուոր , ցցեալ սուրիներով կ'երթային անոնց երկու կողմէն ։ Երբ անցորդներէն մին կ'ապրելոց բան մը տալու գիտամբ կը մատենար անոնց , զինուորները կը կենային մինչեւ որ պարգեւը կը տրուէր , եւ ապա կը խաղային յառաջ ։ Երբ բանտարկեալցի խումբ մը կ'երթար հետի տեղ մը , միշտ կ'առք մը կ'երթար անոնց համար որ ճամբան կը հիւանդանային , կամ ոտուները կը պատռէին քաղաքէ . նոյնպէս սրահապան զինուորք , ինչպէս նաեւ վերակացուք , կ'երթային հետի , միայն

երկու կամ երեք ճիւղեր կ'երթար մօտէն բանտը համար , եթէ բանտարկեալ մը մտաբերէր փախչել ։ Որովհետեւ ճանապարհորդութիւնն ձմեռն էր , աքսորեալցի որոց կը պատահէր գրեթէ վեցէն հինգը կ'երթար գաշկով (գաշէ) , եւ կ'ըսուէր թէ աքսորեալներն այն ընդարձակ երկրին մէջ տեղէ տեղ փոխադրելու գիւրագին կերպով գաշկով տանէին էր ։ Իրքուցքի միւս իրարմէ հետեւ , ընդհանրապէս գիւղերէն դուրս , ամառ փայտափերտ շինուածներ կան բանտարկեալցի համար ճամբորդութեան տանն գիշերներն օթեալն ընելու ։ Բանտարկեալցի խումբներն այնպէս կը զրկուին որ օթեալն մէջ մեծ բազմութիւն չիւնին , ուստի գրեթէ միշտ խումբ մը որ մը ետքը ճամբայ կ'ըլլէ քան զայն որ արդէն ճամբայ կ'ըլլէ էր ։

Այս աքսորման նպատակն է բազմամարդ ընել Սիպերիա , եւ ստորագործներն յօգուտ երկրին գործածել այսպիսի եթէ , ինչպէս ամանք կը կործեն Սիպերիա աքսորեալ նպատակն է ստորագործաց մահը , միթէ կարող չէր կառավարութիւնն ի մահ մատնել զանոնք առանց այնչափ դժուարութեան եւ ծախսոց . ուստի եւ յայտնի է թէ կառավարութիւնը զանոնք Սիպերիա կը զրկէ որպէս զի անոնք թէ տարին , եւ թէ՛ օգտակար ըլլան երկրին ։ Աքսորեալցի կանայք եւ մանր տղայք եւս կրնան անոնց հետ երթալ կառավարութեան ծախսք , բայց չեն կրնար ետ դառնալ մինչեւ որ աքսորին սրտեալ ժամանակը լրանայ ։ Վերջապէս Սիպերիոյ մէջ տարի չէ այնպէս անհաղթելի ինչպէս ամանք կը նկարագրեն , եւ այս յայտնի է ասիկ որ աքսորեալներէն շատեր կ'ընտրեն մնալ հոն յետ լրանալոյ աքսորանոց ժամանակին ։ Այս կը պատահի մանաւանդ եթէ աքսորեալն ընտանեօք գացած եւ կամ հոն ամուսնացած է ։ Շատերը կը սովորին երկրին , կը զբաղեն յաջողութիւն , շատ անգամ կը հարստանան եւս , եւ թերեւս կը վախճան Եւրոպա դառնալ , գուցէ նորէն նկուրթեան եւ թշուառութեան հանգիստին ։

ՍՈՒՄՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄՍՅ Ի ՏԻՏՈՒՆ

Վեպալախանոս երբ իւր բանակէն կայսր անուանուեցաւ , իւր օրդայն , Տիտոսի , յանձնեց շարունակել Հրէից զէմ պատերազմը ։ Անտան երուսաղեմայ մէջ երեք կառակցութիւնք զիրար կը հաշտէին , եւ կը միանային միայն թշնամոյն դէմ որ իրենց դրան առջեւ հասած էր , արիւնք կը հասէր ուղիւսին նոյն իսկ տաճարին մէջ , քահանայք զոհ մատուցանողներուն հետ ի միասին կը խոյստուէին ։ Ամենատակալի սով մը սկսաւ տրեւել այնպէս որ մայրերէն ամանք իւրեանց զաւակները սպանելով կ'ուսէին ։

Տիտոս խղճալով Հրէից այս վիճակին վրայ առ նոսա զրկեց զՅովսէպոս որ համուց զանոնք անձնատուր ըլլալ , եւ այսպէս ազատել իւրեանց ժողովուրդը , տաճարը , կրօնքը , մայրաքաղաքն եւ օրէնքները ։ Իսկ Հրէայք կատաղի աղաղակներով եւ սպառնալեօք միայն պատասխանեցին ։ Քրիստոնեայք երուսաղեմայ կործանման նկատմամբ իւրեանց Փրիշէն ազարարութիւն ընդունած ըլլալով պաշարութեան առաջ թողած էին քաղաքը ։

Տիտոս երբ քաղաքին տիրեց , բոլոր հնարաւոր միջոցներ ի գործ դրաւ տաճարն ազատելու համար , սակայն Աստուած որչափ էր անոր կործանուիլ ։ Չինուոր մը , առանց հրաման ընդունելու , ընկերաց միոյն վրայ կանդներով սակեցին պատուհանէն (*) սրբարանին մէջ բոլորքեալ գերան մը նետեց ։ Յաղթական Տիտոս այս միջոցին սրբալուրին մէջ էր ,

(*) Այս պատուհանը միշտ բաց կը մնար իրեն միջոց երկնից հետ հաղորդակցութեան ։

որոյ չեղութեանը վրայ տնտեսութեամբ կը զարմանար ։ Անոր հրամանք եւ ջանք անօգուտ եղան կրակը շիջեցանելու , լեզէնից խաւիւր , ժողովուրդեան զայրազին աղաղակը որք կուզէին վանել զնոսա , պատերազմականաց կատաղութիւնը , զինոց շառաչիւնը եւ մեռնողներուն ճիչը մեծ խառնակութիւն կը պատճառէին եւ տըրուած հրամաններն անյսկի կ'ընէին ։ Լափող բոցն , որ արագութեամբ կը տարածուէր , այն կոտորածին արհաւիրքն կը յաւելոյր պարկապներ եւ բոլորքեալ սիւներ ի գետին տապալելով , այնպէս որ մի քանի ժամուան մէջ այս նշանաւոր եւ սուրբ յիշատակարանը բոլորովն աւերեցաւ ։

Տաճարին այս աւերումը տեղի ունեցաւ այն ամսոյն այն օրը յորում Նաբուքոդոնոսոր զայն կործանեց ։ Կը հաւատան պատմիչք թէ մեծ հրաշալիքներ այս աղէտը կոտորեալ գուշակեցին ։ Ահարկու գիտաւոր մը երեւցաւ զայն ծանուցանելու համար , եւ պաշարեալք նմարեցին երկնից մէջ զինեալ կառաց մեծ բազմութիւն մը ։ Պաշարութեան չորս տարի առաջ Յիսուս անուն զիւղացի մը , որ խորանի տօնին ներկայ էր , գոչեց , « Զայն արեւելքէն , ճայն արեւմուտքէն , ճայն չորս հողմերէն , ճայն ընդգլմ երուսաղեմայ եւ տաճարին , ճայն նոր ամուսնացեալք , ճայն ընդգլմ բոլոր ժողովուրդէն » ։ Չորս տարի այս մարդը զիշեր եւ ցերեկ նոյն խօսքերը կը կրկնէր ։ Վերջապէս պաշարման ժամանակ պարտալոց բոլորութեան պաշարեալ կ'ընէր , « Աղէտ քաղաքին վրայ , աղէտ ժողովուրդեան վրայ , աղէտ տաճարին » , եւ կը յաւելար , « Աղէտ իմ վրայ » ։ Պաշարողներուն մեքենայէն արձակուած քար մը յերկիր տապալեց զնա , եւ այն անձն հողին փչեց նոյն բառերը կրկնելով ։

Այս պաշարման միջոցին մեռան 1,400,000 Հրէայք , երուսաղեմ յաւեր դարձաւ , գերի վարեցան 95,000 անձինք , որոց շատերը խաչեցին Հռովմայեցիք ։ Տիտոս ստակէս կը պատասխանէր նոցա , որք անոր քաղաքեան վրայ կը խնդակեցին , « Երկնից հրամանը միայն կատարեցի այն ժողովուրդին դէմ , որ երկնից բարկութեան տառարկայ եղած կը թուէր » ։ Հրէայք յաղթահարեալ եւ հարստահարեալ հրաշալի աղաւտութեան մը յոյսը կը տածէին միշտ , եւ յաճախ փորձեցին ապստամբել ։ Վերջապէս Աղրիանոս կայսր թաղաւորութեան ժամանակ , տաճարին կործանումէն 50 տարի ետքը , բոլոր Հրէայք զէնք տան , եւ կայսրն անոնց զէմ անգիւթ պատերազմ մը մղեց , եւ այն պատերազմին մէջ 485,000 Հրէայք կորուսեցան ։ Աղրիանոս Երուսաղեմի մէջ կործանեց ամէն ինչ որ Տիտոս խնայած էր , եւ նորա աւերակաց վրայ ուրիշ քաղաք մը կանգնեց իւր կապիւլէն անուանով եւ Հրէից հոն մտնելն արգելեց ։ Սակայն Սուրբ Գրիգոր Նազիազդացի կ'ըսէ , « Տարին անգամ մը թոյլ կը արուէր իտալեալացեաց իրա մտնել հոն ողորաւ համար » ։ Սուրբ Յովորմ (.) եւս կը յաւելու , « Հըրեայք իւրեանց հայրենի տերակաց վրայ արտառուելու համար սակով թոյլտուութիւն կը գնէին երուսաղեմ մտնելու » ։ Երկու սեռէն բազմութիւ գերեք ծախուեցան Գաղայի եւ Բիւսիւրի տօնավաճառներուն մէջ , 50 բերդք եւ 980 աւանք քանդուեցան ։ Հրէից ցրուին այս թուականէն կը սկսի , սակայն պատմութիւնը կը յիշէ քանի մը տեղափոխութիւններ որք տեղի ունեցան Անդոնիոս , Անպոլիմոս Սեւերոս եւ Կարակալա կայսերաց ժամանակ ։ Երուսաղեմ հեթանոս եղաւ , բայց Աստուծոյ համարիւ կրօնքը վերջապէս հոն վերստին երեւցաւ Մեծին Կոստանդիանոսի եւ նորա մօր ժամանակ որք կործանեցին Սուրբ Գերեզմանին վրայ

կանգնեալ իւրաքանչիւր, եւ նախադրու-
նքն Սուրբ վարդապետ Եղիշի շնորհակա-
նոր միջոցէ ցարդ կը տեսնուին :

Պարսից Խորով թագաւորն այս քա-
ղաքին տիրեց 618 թն, եւ Հրէաստանի մէջ
բնակող Եբրայեցաց 93,000 Քրիստոնեայ
զերիներ վաճառեց զորս նոքա խաչեցին :
Այս աղետից միջոցին միայն մի քանի եր-
բայեցիք յամառեցան աղքատ եւ սարսիկ
բնակիլ իւրեանց հայրենի տաւրակաց մէջ,
Դեռ կը տեսնուին մի քանի երբայեցիք,
որք կ'արտասուեն սուրբ քաղաքին նշա-
րաց վրայ, որ ճամբորդին տալոց ընդար-
ձակ եւ լաւին գերեզման մը կը ներկա-
յացնէին :

Հրեայ ժողովուրդը Ազրիանոսի կայս-
րութենէն ի վեր բոլոր ազգաց մէջ ցըր-
ուելով կը թափառի աշխարհի վրայ . ինչ-
պէս մարդարէք զաշխարհ էին : Հրեայ
ժողովուրդը հաստատաւորութեամբ կը
պահէ իւր անունը, բարքը, կրօնը եւ
իւր օրէնքը, եւ այսպէս կը ծառայէ իւր
ապացոյց Աւետարանի զոր կը մերժէ, եւ
միշտ կը յուսայ թէ պիտի փրկուի Մեսի-
այէն, որով կը սպասէ եւ զոր չճանչ-
ցաւ ու խաչեց :

Թարգմանեց ի Գալիլէական
ՀԱՅԿ Մ. Տ. ՄԻԿՈՅԷԱՆ

Պարտիզակ

ԿԻՐԱՆՈՐԵԱՅ ԴՊՐՈՅ ՅԻՆԱԿԻՏԱՐ

Ինչպէս ուրիշ տեղեր, նոյնպէս իւսկիւ-
տարի մէջ կայ կիրանորեայ գարոց մը,
ուր ամէն հասակէ եւ երկու սեռէ իւր
400 հոգիք կը ժողովին սորվելու եւ սոր-
վեցնելու այն գիտութիւնը, որ գիտու-
թեանց գերազանցն է, եւ որ ունի թէ
ներկայ եւ թէ ապագային կենաց խոստ-
անքը, այն է Աստուծոյ կենաց խոսքը :
Աշակերտք եւ ուսուցիչք գրեթէ առ հա-
սարակ կը վայելեն այն հաստատութեան
օրհնութիւնները, եւ ուրախ ենք ըսել
թէ շատ օգտակար եղած է այն գարոցը
թէ մեծերուն եւ թէ փոքրերուն, օգնե-
լով անոց սորվիլ Աստուծոյ խօսքն եւ
յո՛ւրի հոգեւոր կենաց մէջ : Այս գարոց
յո՛ւրի հոգեւոր փառքերով ըստ կարողու-
թեան իւրեանց նաեւ նիւթապէս օգնել
Քրիստոսի թագաւորութեան յառաջդի-
մութեան, իւր ութ ամիս առաջ սորո-
ցին, յետ աւարտման իւրաքանչիւր դասի,
երկու գանձաւոր շնորհակալ ժողովուրդեան
մէջ երկու փոքր տաղը ձեռնաւր, եւ զրամ
հաւաքել ի նպատակ բարեկամայտակ գործոց :

Կիրանորեայ գարոցին նախադասը,
Պատ. Տագ. Պիւս, երբորք եւամեկուս հան-
գէսէն ետքը, որ տեղի ունեցաւ հոկ. 8 թն,
յայտարարեց թէ գրեթէ 6 սուկայ դու-
մար մը գայացած է վերայիւնալ գանձա-
նակաց մէջ, եւ աշակերտաց կամըքը հար-
ցոց այն գրամի գործածութեան մասին :
Առաջարկուեցաւ այն ստակէն 1 1/2 իւրս
Քրիստոսոսի Աւետարանական գործին
նախընտրել, եւ ընդունուեցաւ այս առաջար-
կութիւնը : Նաեւ որոշուեցաւ մէկ սուկին
գործածել գարոցի կարտա տալոց Աստու-
ծաշուքն եւ երգարան տալոց, իսկ մնաց-
եալ ստակը պահել մինչեւ տարեգումն :
Վերայիւնալ երկու սորվանք գործադրու-
թիւնն յանձնուեցաւ ստարագրելոց :

Կը յուսանք թէ ուրիշ կիրանորեայ
գարոցներ ալ տեսնելով որ ձեռն 10 կամ
20 փորձանքով կարելի է բաւական դրամ
հաւաքել, պիտի քաջաբերութիւն ըստ օրի-
նակի իւսկիւտարի գարոցին յատուկ
գանձաւորներ ունենալ, եւ նաեւ հա-
ւաքելով բարի գործերու ձեռնառն ըլլալ :

Գ. Ս. ՇԱՀԱՊԷԱՆ
Յ. Ա. ԳԱԼԵՄԷԱՆ

ԱՆՀՈԳՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՏՃԱՌԸ

Երբ կը տեսնենք գրեթէ ամենայն ուրեք
խառն զաւգումիւն անհաստատ տնկածից
որք յանգրնաւոր կը ծաղրեն Յիսուսի կը-
րօնքն ու աստուածային յայտնութիւնը,
մեր աւելի մեծ ցաւն քան զոր կը զգանք
նոցա վերայ՝ այս է թէ ինչպէս կը լինի
լու եւ բնաւ փայլէ չունի անհաստա-
թեան հասանքին առջեւ տանելու, որ ի
հաւանականաց կողմէն կը եկեղեցիներն
գրեթէ սղալի կը սղալուին : Կը զարմա-

նանք թէ ինչու եկեղեցականք ո'չ իրենք
պատրաստ կը գտնուին եւ ոչ զայն կը
հրահանգեն «պատասխան տալու ամէն ա-
նոց» որք իրենց յայտն պատճառը կը
հարցունեն :

Լուսիլա անունով գիրք մը կայ, զոր տա-
րիներ առաջ կարդացած էի, բայց այս օ-
րերս կրկին ընթերցայ, եւ այդ գիրքը
արթնցուց զիս խորհելու եւ հասկնալու
թէ ինչու կը լինի կրքաշարին անհաստա-
թէ մ'իստեղի եւ զանոնք ուղղութեան ըն-
դուն : Յիշեալ գիրքին մէջ կը պատմուի
թէ Լուսիլա անուն տիկին մը կրօնական
արթնութեամբ խնդրած է Վերապատ-
բարեանաւ արքային որ բարեհաճի հագե-
ւոր այցելութիւն ընել իրեն : Երբ արքայն
կ'երթայ տիկնոջ այցելութեան, Լուսիլ-
այի սպը, Պար. Տը Լասոս, որ չէր
հաւատար թէ Աստուածաշունչն էր իրօք
աստուածային յայտնութիւն, վճի կը մըտ-
նէ արքային հետ, եւ նա այնպէս ընտիր
եւ զորաւոր փաստերով կը հաստատէ
Սուրբ գրոց աստուածային ներշնչութիւ-
նը, որ Տը Լասոս կը խոստովանի թէ
բնաւ այնպիսի համոզիչ փաստեր լսած
չէր եւ Լուսիլայ կը ջանայ ունենալ Աստ-
ուածաշունչ մը որ միշտ կարգայ եւ ու-
սանի, բայց արքայն չուզեց որ Լուսիլա
անձամբ կարդայ Սուրբ գիրքը, այլ եկե-
ղեցիէն լու ու անոր աւանդութենէն զուրս
չելլէ : Ասոր վրայ տիկինը գործադրելով
թէ ինչու վեր. արքայն իրեն առաւա-
ծային յայտնութիւն եւ մեր ճամբան ըստ
յոյսոցս Սուրբ գիրքը կ'արդիւն իրմէն,
Բողոքական քարոզչի մը կը դիմէ, ու
բաւն պատճառը խմանալով կը ձգէ կաթո-
լիկութիւնը ու կը յարի Աւետարանական
կրօնին : Եւ այսպէս արքային անհաւատն
համոզելու ջանքը պատճառ կը ըլլայ իւր
ծուխերէն մին ձեռքէ հանելու :

Արդ, այժմ եւս այսպէս պիտի չըլլայ
ինչով պիտի աշխատի կրկին գանձաւոր
ուղղութեան բերելու : Ո'չ ապաքէն Սուրբ
գիրքը քննելով, իսկ երբ անհաւատն յա-
գեցուցիչ փաստերը լսելով համոզուի թէ
Աստուծոյ յայտնութիւնը կայ մեր հաւատա-
քին ու փարոցը կանոն ըլլալու, կրնայ
ընդունիլ այնուհետեւ Սուրբ գիրքին
զուրս կամ անոր հակառակ փարդադե-
սութիւն : Հարկաւ Սուրբ գիրքը միայն
իրեն ճրագ պիտի ընէ եւ անով պի-
տի քալէ : Այս պատճառաւ լաւ եւս
կը համարի կրկին լաւ կենալ, զի մի'
զուցէ զանոնք իւրս բերելու աշխատած
ժամանակը բոլորովն ձեռքէ հանէ : Ար-
դէն անհաւատք, «կրօնք ըսածք ազգի
մը կայն է» ըսելով, առ երեսն ընդու-
նիլ կը կեղծեն ու այնպէս կ'երթան, ինչ
պէտք է յայտն եւ արթնցունելու զանոնք
Սուրբ գիրքը ընդունելու : Եւ բանին ա-
սանկ ըլլալը յայտնի է նաեւ իրենց գործ-
քերէն : Ինչու երբոր մէկը Աւետարանին
կը յարի, իրար կ'անցնին ու բոլոր ջանք
կ'աշխատին թէ ինչպէս կրնան եւս կե-
ցունել, իսկ անհաւատից համար ամե-
նալին :

Արարեալէն մէջ Ռուրէն անուն մէկը
կար յայտնի անհաւատ, ոչ մէկուն հոգն
էր երեւք : Բայց երբ այն մարդը գործի
եկաւ ու հաւատացաւ Քրիստոսեայ եղաւ,
Առաջարկէն սկսեալ մինչեւ իւր ընտանի-
քը վրան թափեցան թէ ինչու հայրենա-
կան եկեղեցին կ'որոշար, զի Աւետարա-
նական եկեղեցւոյ յարած էր : Պատճառն
այս է . թող Բողոքական չըլլան, իրենց
եկեղեցիին մէջ գտնուին, ինչ զաղափար
կ'ունենան թող ունենան : Աս ինչ ըսելէ
թող մարդիկ կորսուին, միայն թէ եկե-
ղեցիէն դուրս չելլին : Աւաղ եւ եղբւր
այնչափ անմահ հոգիներուն որք դատա-
պարտութեան վճիւր միայն ընդունելու
համար ահալ առնին առջեւ պիտի ելլեն
Սուրբ թող յիշեն եկեղեցականք թէ եւ
ԺԸ գործը մէջ պատճառներն ի Գաղիա,
երբ անհաւատք այնչափ բազմացան եւ
զորացն, որ կը լինէ ջնջուց եղաւ, բա-
զմաւոր քաղաքացիներ եւ սղանդեցան, եւ
մնացածներուն ալ չքաղած թշուառու-
թիւնը չմնաց : Եթէ հոս ալ նոյնպէս տա-
րածուի եւ զորանայ անկրօնութիւնը,
թող իրենց անհաւոր պատառնաւորու-
թիւնը առաջի Աստուծոյ, երկրի վրայ
իրենց ունեցած պատիւն ու հանգիստը
պիտի մնայ արդեօք այսպէս :

Բարի հովիւն Յիսուս ինք այց ընէ իւր
հօտին : ԱՌԱՔԵԱՆ Ե. ԱՐԱՋԱՄԵԱՆ
ՕՓԻՃԱՐԸ

ԱՊԱՍՏՈՆԱՐԱՆԻ ՎԵՐԸ

Որքուարի կին մը, որ կը բնակէր Լեո-
նային անցքէ մը 10 մըն հեռի, մի եր-
կայն ճամբորդութիւն ընելու ձեռնարկեց
հետն առնելով իւր երկամեայ միամօր
որդին : Գեղեցիկ օր կը խոստանար այն
առաւօտն, յարում պիտի կինն թողուց իւր
բնակարանը, սակայն զեռ կէս օր եղած
չէր, երբ յանկարծ օդը փոխուեցաւ :
Հիւսիսային կողմը երկինք մթնցաւ,
բլուրները թանձր սմբուր տակ ծած-
կուեցան, սառնակաշունչ հով մը յանկարծ
սկսաւ փչել ապառաժներուն մէջէն եւ
այեկտեղ լինէ : Փոթորիկն յաջորդեց
անձրեւ, յետոյ անձրեւախառն թեթեւ
ձիւն, եւ ապա դառնաշունչ բուք : Մա-
շիսի ամիսն էր, ուստի նոյն փոթորիկը
ցարդ կը յիշուի իրեն «Մաշիսի մեծ
փոթորիկ» : Ձիւնն այն օր ձմրան ամե-
նէն խիստ օրն իսկ նմանը չտեսնուած
յարդութեամբ կը տեղար եւ կատաղու-
թեամբ պտուտելով այն կրճին մէջ ամէն
ծակ կը ընտր եւ ամէն ժայռ կը ձեռ-
մեկեցնէր : Յոգնած, թրջած եւ ցրտէն
սառած որքուարին իւր մանկիկին հետ
կիրճն հասաւ : Նա գիտէր թէ մըն մի
անգին կար մի լեռնային հիւղակ, ուր
կրնար պատուարուիլ, բայց հայրն թէ
փորձեց զիմաղրել փոթորիկից ձեռն,
որ կրճին մէջէն անհարկն ու զոտեթեամբ
կը փչէր, այդ կողմ յառաջ երթալու յոյսը
բոլորովն կորեց : Նոյնպէս անկարելի
էր եւս դառնալ : Այժմ մի ապառաժաւոր-
ան գտնելու էր, եւ ո'չ չափ բարեբախ-
տութիւն պիտի համարէր գտնել վայրի
կատուի կամ աղախուս օրջ մը : Մէկ քա-
նի ժամ թափառելէ ետքն այն օրձաքա-
րեւու ահագին բեկորներուն մէջ, որ
վայրահալ գազալք ծնեւուն խորիւրս կը
չընթալային, վերջապէս գտաւ ապա-
ստանելու մի խորշ : Կցեալ ժայռի մը ներ-
քեւ կ'ուսեցաւ եւ իւր բարախող կրծոց
վրայ սեղմեց իւր որդին :

Փոթորիկը կը շարունակէր իւր կատա-
ղութիւնը, ձիւնը բարդ էր բարդ կը գիւ-
ռէր, ցուրտը կը սաստիկանար եւ գիշերը
կը մտանաւ Որքուարային սրբուր եւ նուա-
ղէր երկիւղիւ եւ անձկութեամբ : Իւր
միամօր որդւոյն վրայ միայն կը խորհէր,
փոթորիկը զնա իւր բարակ եւ մաշած վե-
րարկուին մէջ : Այլին աղքատ էր եւ անոր
ցնցոտիներն հոգիւ կրնային պաշտպանել
զանոն այնպիսի գիշերառան մը ստակով
ցրտէն : Այլ սակայն ինչ որ ալ ըլլար, իւր
որդին պաշտպանուելու էր : Ձիւնը փչե-
լով անընդհատ լեցուց այն խոռոչը, որ
խեղճ ապաստանարան մը կ'ընծայէր
անոնց :

Գիշերը վրայ հասաւ : Ողորմելի մայրը
գրեթէ բոլորովն մերկացաւ հանդերձ-
ները եւ անոնցմով փոթորիկը իւր որդին
զոր վերջապէս անյուսուցեամբ գտաւ այն
ժայռին մէջ խոր խոռոչը վաղից ցախե-
րու մէջ :

Կ'որոշէ նա այժմ, ինչ որ ալ պատահի,
կամ մարտնչել փոթորիկին գէժ եւ դառ-
նալ իւր բնակարանն օգնութիւն գտնելու
իւր փոքրիկ զուկին համար, կամ կոր-
սալ իւր յանգուգն ձեռնարկին մէջ :
Գրկեց իւր մանուկը սրտին վրայ, ծած-
կեց նորա երեսը արտասուք եւ համ-
բայրեցեալ եւ մեղմովն վար գնելով զայն,
մինչ նա կը քնանար, ինք սղացաւ ձեռն
կոյտերուն մէջ :

Այդ մերկայից գիշերուան յաջորդեց
մի խաղաղիկ առաւօտ, Արեւը երկինց
կապտաագեղ երեւին վրայ կը շարար,
եւ միգապառ լեռան կողերէն հազարա-
ւոր ջրվճիռներ կը սահէին :

Հեռուէն սպիտակ գետնի վրայ ընդ
ապաւ կը նշմարուէին մարդիկ որք երկայն
ձուրեղով մանրախոյզ կը քննէին այն լեռ-
նային անցքին մօտ գտնուող ամէն ծակ :
Գիւղէն եկող մարդիկ էին նոքա, որք
փնտելու եղած էին այրի կինն եւ որդին :
Այս մարդիկ կը հասնին կիրճը : Հո-
վիւնէրէն մին աղալակ կը վերցնէ զառ-
նելով ձեռն մէջ վերարկուի կիսամաշ
կտոր մը : Բարէ, այրի կինը կը գտնեն,
այլ մեռած, իւր ձեռքերն տարածած
իր թէ օգնութիւն կը խնդրէր : Դեռ
կէս օր չեղած, կը գտնեն նորա մանուկն
ապաւնով եւ անմեղա պրտած ժայռի մը
կողմէն մէջ : Այն կնոջ օրդիական սրբոյ
պատմութիւնը ըստ հրատարակուեցաւ
ամէն կողմ, եւ շատեր կարդացին զայն :
Շատ արտասուք թափուեցան, շատ

տխուր հառաչանք արձակուեցան վշտայի
սրտերէ, երբ, նոյն իրիկունը, գիւղին
հովիւը հաւաքեց գիւղացիներն այրի կնոջ
ամացի եւ սգազգեաց անակը, աղօթեց
եւ հայրաբար յորդարեց զնոսա հոգեւո-
րապէս օգտիլ այդ ցաւալի դէպքէն :

Աւելի քան կէս դար անցաւ : Այս ա-
րեւոր եւ հաւատարիմ հովիւն ի վաղուց
իւր հարցը խառնուած էր, թէ եւ անոր
յիշատակը դեռ կը մնար միայնակ հովի-
ւերու մէջ ապրող այն ծնողաց թուանց
սրտից մէջ, զորս նա մկրտած էր : Նո-
րա որդին, որոյ մազերը ձերմկած էին
ծերութենէ, կը քարոզէր Հայկէստորի
մեծագոյն քաղաքներէն միայն մէջ : Քա-
րոզին նիւթն էր Քրիստոսի սկըբ : Բա-
ցարեւել համար անձնաւորացութեան ո-
գին զոր կը պարունակէր իւր ընտրած
սա բնաբանը, «Այլը իրենը չիմաւոր»,
Հայկէստի որքեայրայն վերայ յիշեալ
պատմութիւնն ըսաւ, զոր լսած էր իւր
աղալովութեան ժամանակ, եւ ապա հար-
ցուց, «Եթէ այդ որդին կենդանի է այժմ,
ինչ պիտի խորհէր նորա սրտին վրայ, եթէ
նա սէր չտածեր իւր մօրը յիշատակին : Եւ
եթէ իւր մօրը վերարկուին մաշած կտո-
րը, որով մայրը փոթորիկը իւր որդին ա-
նոր կենանքը փրկելու համար, երախտա-
գիտութեամբ եւ ջերմ սիրով չլեցնէր
զայն : Եւ դուք, իմ անկեղծիկներս, ինչ-
պիսի սրտեր ունենալու էք, եթէ յիշելով
ձեր Փրկիչը, որ իւր անձը տուաւ, խո-
րին սիրոյ եւ երախտագիտական անկեղծ
զգացումներով չէք վառուիր » :

Քանի մը օր ետքը յիշեալ եկեղեցա-
կանին պատգամաւոր մը զրկուեցաւ մա-
հաւերձ հիւանդէ մը, որ կ'ուզէր տեսնել
զնա : Հոգեւորին խնդիրքը փութով
կատարուեցաւ : Հիւանդը բռնեց քարոզ-
չին ձեռքէն եւ աչքերն անթարթ նորա
երեսն ի վեր յառելով ըսաւ, «Դու չես
կրնար ճանչնալ զիս, բայց ես կը ճանչ-
նամ զքեզ, եւ յառաջ քան զքեզ ծանօթ
էի քեւ հօրք : Ես շատ երկիրներ թափա-
ռած եւ գրեթէ երկրագնդին ամէն կող-
մերն այցելած եւ իմ թագաւորս ու հայ-
րենեացս համար պատերազմած եւ արեւն
թափած եմ : Քանի մը շարժեմ ի վեր իմ
անձնաւորան տկարութեան պատճառաւ
այս քաղաքը կը գտնուիմ : Անցեալ կիրա-
կի օր մնայ ձեր եկեղեցին, իմ հայրեն-
եացս եկեղեցին, ուր անգամ մի եւս լսե-
ցի Աւետարանի քարոզութիւնը իմ մա-
նիկութեան եւ սրտիս լեզուաւ : Լսեցի այս
պատմութիւնը զոր ըրէք որքեայրայն եւ
իւր որդւոյն վրայ : Հոս ձերտնիկ զնա
ուրին ծայրը նուաղեցաւ, անոր սրտին
յուզմունքը գրեթէ խղիւղեցին անոր խոս-
քերը, այլ վայրկեան մը զապելով ինք-
զինք, աղաղակեց, «Ես եմ այն «բէշ»», զայն
ըսաւ, եւ յարտաւոս փղծկեցաւ : «Այս»,
շարունակեց նա, «ես եմ այն որդին, եր-
բէք, երբէք չմոռցայ իմ մօրս սկըբ, աղիկ
հարցուցի թէ ինչպիսի օրիւմ կրնամ
ունենալ, եթէ զայն մոռցած լինիմ : Սի-

րեկ, յոյժ սիրելի է ինձ մօրս յիշատակը,
եւ այժմ իմ միակ փառաքան այն է՝ որ իմ
սակերտս թաղուին այն լեռան ժայռերուն
մէջ, որ է մօրս գերեզմանը : Սակայն,
Տէր, եթէ կայ բան մը որ իմ սիրտս կը
խոցուի եւ ամօթով կը ծածկէ զիս, այս
է, իմնչեւ ցարդ ես ճշմարտապէս չտե-
սայ իմ Փրկիչի սկըբ, որ իւր անձը զոհեց
Յեաւոյ, «Կը խոստովանիմ, կը խոստովանիմ» :

Գոչելով եւ գէղ երկինք անկելով իւր ար-
տաստահոս աչքերը, եւ իւր կարծիքին վրայ
սեղմելով պաշտօնէին ձեռքն, յարեց,
«Աստուած էր, որ այդ պատմութիւնն ընել
տուաւ ձեզ : Օրհնեալ ըլլալ իւր սուր ա-
նունը, որ իմ սիրելի մօրս մահն անողաւ
չըրաւ ինձ, եւ թէ՛ անոր աղօթքները
վերջապէս ընդունելի եղան, իմ մօրս սկըբ
օրհնուեցաւ այնու, զի տեսնել տուաւ
ինձ իմ Փրկիչի սկըբ : Ես կը տեսնեմ
զայն, կը հաւատամ անոր : Վճի մը, այն
այս պատմութիւնն զնա, իմ կենացս վեր-
կութիւնն եղաւ մանկութեան մէջ, եւ
զՎճ մը, այն Հիւսիսային զնա, իմ հոգեւոյ
փրկութիւնն եղաւ ձերտութեան մէջ » :

Ծերունին պարզելով իւր ձեռքերն ջեր-
մաւանդութեամբ կրկին, «Կրնայ մայր
մը մոռնալ իւր սանդեայ մանուկը կամ
չգիտալ իւր արգանդի սրբոյն : Նոքա
կրնան մոռնալ, բայց ես պիտի չմոռնամ
զքեզ» : Թարգմանեց յԱՌԱՔԵԱՆ
ԱՌԱՔԵԱՆ Կ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հոկ. 12 ըստ Յուն. և հոկ. 24 ըստ Լատ. 1882

ԱՆՔԳԼԻԱ, ԹՈՒՐԿԻԱ ԵՎ ԲԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐԿԵԶԱՆԵՐԸ

Բարեկարգութեան խնդիրը որ ժամանակ մը գրեթէ մոռացութեան դատարարուած կ'երեւէր, այս օրերս դարձեալ կը յազդուի գէթ լրագրական առաջնորդին մէջ, եւ թերեւս իրօք, ինչպէս կ'ըսեն լրագրիչը ոմանք, կայսերական կառավարութեան, մանաւանդ առաջին պաշտօնէին խորին ուշադրութիւնը գրուած է: Մէկ երկու շաբաթ առաջ Իսթըբուլէ քաղաքէն լուր տուաւ թէ առաջին պաշտօնէին քաղաքական կարեւոր հիմնագիր մը պատրաստած եւ վեհ. Սուլթանին մատուցած էր, եւ այս հիմնագիրն մէջ կ'առաջարկէր Պէրլինի դաշնագրութեան ճիշտագործ յօդուածին գործադրութիւնը: Թուրք լրագրիչը նաեւ, որ երբեմն պաշտօնի գլուխ գտնուող նշանաւոր անձանց գաղափարները կը յայտնեն, այս օրերս սկսած են բարեկարգութեան գործադրութեան նպատակով խօսքեր ընել: Այս ամէնը կը յուսացնեն թէ այլեւս մօտեցած է այն օրը յորում կայսերական կառավարութիւնը փութով պիտի ձեռնարկէ գործադրել Պէրլինի դաշնագրութեան այն յօդուածը որ նուազագոյն զուհարթութիւն կը պահանջէ, եւ առաւելագոյն արդիւնք կը խոստանայ:

Իսթըբուլէ քաղաքէն լուր տուաւ թէ առաջին պաշտօնէին քաղաքական կարեւոր հիմնագիր մը պատրաստած եւ վեհ. Սուլթանին մատուցած էր, եւ այս հիմնագիրն մէջ կ'առաջարկէր Պէրլինի դաշնագրութեան ճիշտագործ յօդուածին գործադրութիւնը:

«Անգղիոյ մտերիմ բարեկամութեան առ Օսմանեան պետութիւնն մնալ եւ տեսնելը կ'սկսուի այս վերջնային կառավարութեան եղանակէն միայն: Եթէ այն բարեկամութիւնը նորոգուի այսօր, պատճառն է՝ վասն զի կը տեսնուի թէ պիտի ըլլան այս երկրին վարչութեան մէջ բարեփոխումը, որ պիտի տան կառավարութեան բաւական զօրութիւն, այնպէս որ Անգլիա կարող ըլլայ պահել բարեկամական զգացումներ տալ: Անգլիոյ պէս կառավարութիւն մը կը շնորհէ իւր բարեկամութիւնը միայն որում արժան է, եւ փոխարէնը կը սպասէ ընդունել: Արդ, փոխարէնը զոր Անգլիա կը փնտէր Օսմանեան կառավարութեան խնդրոյն մէջ՝ այս է որ յիշեալ կառավարութիւնը կարող գտնուի զօրացունել իւր իշխանութիւնը, քանզի մի միայն պատճառ բարեկամութեան Անգլիոյ է օգուտն զոր կը քաղէ կամ սխալ քաղէ: Անգլիա Օսմանեան պետութիւնը կազմող երկրներէն քաղաքական հաստատութիւնէն կամ տեսական նութեանէն: Ուստի, եթէ յարաբերութիւնք ի մէջ Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ եղան, ինչպէս կ'երեւի, աւելի մոտեցական, պատճառ այն է որ նոր ապահովութիւն տրուեցաւ թէ պիտի ձեռնարկուի ի մօտոյ միջոցաւ որ հարկաւոր են ընել Օսմանեան տէրութիւնը պնդակամ, եւ թէ պիտի չթողուի որ այս տէրութիւնը միջոյն մանրի: Տագնապն որում պատճառ եղան քայքայման նշանք այս վերջին քանի մը տարիներուն մէջ՝ զգացնի գրեթէ բոլոր եւրոպական տէրութիւնք, բայց մանաւանդ Անգլիան, եւ եթէ Թուրքիա արդարեւ որոշած է այսօր մնալ կենդանի եւ ընդունել առաջնապահական դարձանք որ միայն կրնայ ոյժ տալ անոր, Անգլիա ստուգել գոհ պիտի ըլլայ Օսմանեան կառավարութեան, եւ իւր գոհութիւնը պիտի ցոյցնէ արդեամբ:

Գոհութիւնն ուրեմն առաջին պաշտօնէին Սաիտ փաշայի, որ կարող եղաւ գործել այս փոփոխութիւնը, եւ բաւական այսչափ ցոյցնել ապագան զոր Անգլիան սկսած էր կասկածիլ թէ անհետ եղաւ ի սպառն:

ԱՆՔԵՏ ՎԵՖԻԿ ՓԱՇԱ

Բ. Դուռն հետեւեալ հեռագրով պաշտօնանկ ըրած է Պրուսայի կուսակալը, Ահմէտ Վէֆիկ փաշայ: Պրուսայի մէջՊրուսայի եւ տառապնորդաց տեսուչը, զորս եւս դարձուցած է իւր, դարձեալ հոգ զրկեցինք վարչական օրէնքն անեղծ պահելու համար: Պաշտօնէից ժողովը նկատելով որ կառավարութեան կողմանէ կարգուած պաշտօնատարներն եւս դարձուցած էր, եւ, ինչպէս կը խոստովանէր այն գրութեանց մէջ, զորս ուղղած էր ներքին գործոց

պաշտօնարանն, ինքնիստ կերպով պաշտօնանկ ըրած էր տառը գաղափարներ, եւ այս մասին առաջին պաշտօնէին պահանջուած բացատրութիւնները տուած էինք, որոշած է պաշտօնանկ ընել զձեր վստահութիւնը, եւ մինչեւ որ ձեր ուրիշ գործող մասին ըստ օրին ընտրութիւն կատարուի, եւ նոր կուսակալ մը անուանուի տեղիդ պաշտօնատարներէն փոխանորդ մը կարգել: Պաշտօնէից ժողովը այս որոշումը հաստատուած է կայսերական իրաւէով, եւ փոխանորդը կարգուած է:

Իսթըբուլէ քաղաքէն Ահմէտ Վէֆիկ փաշայի պաշտօնանկութեան վրայ խօսելով կ'ըսէ. իւր 20 տարի առաջ Ահմէտ Վէֆիկ փաշայ այսպէս պաշտօնանկ եղաւ Պրուսայի մէջ: Այն տեսնեալ գոմիսէր էր ի Պրուսա, եւ ետ կանչուեցաւ վասն զի հակառակ օրինաց ինքնիշխան կերպով գործած էր: Այսօր ալ նայն ամբաստանութիւնը կ'ըլլայ անոր դէմ: Նաեւ կ'ըսուի թէ Ահմէտ Վէֆիկ փաշայ ինչպէս էր այնպիսի մարդոց ազդեցութեան ներքեւ, որ շատ զեղծումներ գործած են Նորին վստահութեան ծածուկ: Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել սա եւս թէ քանի մը տարիէ հետէ Ահմէտ Վէֆիկ փաշայի առաջնութիւնը քննադատուած էր, եւ թէ վերջին պատերազմին պատճառաւ վատեալ մարդերէն մին էր նաեւ Վէֆիկ փաշայ, որոյ սրտին մէջ յոյսը չկրցաւ նորէն արժարծիւ: Այսպէս Ահմէտ Վէֆիկ փաշայ փիզիքապէս եւ բարոյապէս քննադատուելով հասարակայնի գործոց մասին փոյթ եւ եւանդը կորսնցուց, եւ ինքզինքը տուաւ այնպիսի բաներու որք իւր գլուխը ժողովքին այն մարդիկն որոց դէմ գանդատներ կ'ըլլան:

ԻՏԱԼԻԱ

Իտալիոյ առաջին պաշտօնէին հոկ. 8ին տեսնաբանութիւն մ'ընելով ըսաւ թէ իտալիոյ մէջ որ կողմ որ դարձունէ իւր աշխարհը կը տեսնէ հորիզոնն անոմալ: Ելեւմտից մէջ հաւասարադրութիւն պահպանուած է: Տրոց գրութիւնը բարեփոխուած է, եւ ծանր տուրքերէն ոմանք կամ նուազեցուած եւ կամ ջնջուած են: Երկրին երեքուստ պարագը նուազած է, երկրամիջիկը աւելցած են, եւ իտալական արժէթղթոց գիները բարձրացած են: Իտալիա նաեւ խաղաղութիւն եւ համաձայնութիւն ունի արտաքին աշխարհի հետ: Հաւ յարաբերութեանց մէջ է կեդրոնական եւրոպայի մեծ տէրութեանց հետ, եւ Անգլիոյ հետ, որ իտալիոյ «վաղեմի եւ վստահելի բարեկամն է»: Արդարեւ իտալիա ժամանակ մը վճռուեցաւ Գաղիոյ հետ, բայց հիմա այն վճռվեցաւ, եւ փոխադարձ բարեկամութիւն կը տրի: Երկու ազգաց մէջ իտալիոյ առաջին պաշտօնէին ըսաւ նաեւ թէ իտալիա աղքատիկ տեղ մը բռնած է իրրեւ մին ի մեծ տէրութեանց, եւ թէ անոր գիրքն այնպէս ճանչցուած է որ իտալիա կարող կ'ըլլայ ազգու կերպով միջամտութիւն ընել ի նպատակ ընդհանուր եւրոպական շահերու: Կը կառավարուի այնպիսի արքայական գերբաւաստան մը որ յարգելի ըրած է զիտալիա պատերազմի մէջ, եւ մեծ ու երջանիկ ըրած է զայն յարգելով ընդհանուրն ազատութիւնները: Իտալիոյ ելեւմուտքը հաստատուած էր միայն զորքուած են, արտաքին յարաբերութիւնք հաստատուած էր հիմանց վրայ են, քաղաքական յառաջդրութիւնն ապահովուած է, առեւտրական զիջքը շատ բարեփոխուած է:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը վէգիլութեան տառի-ճան շնորհած է ելեւմտից պաշտօնէին Միւսթաֆէ ֆէյիտի:

Բ. Դուռն ի պատասխանի Անգլիոյ դեսպանին ծանուցագրին ուրիշ ծանուցագիր մը ըրած է: Իսթըբուլէ քաղաքէն լուր տուաւ թէ Բ. Դուռն յայտնելով թէ Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ մէջտեղ կատարեալ համաձայնութիւն մը որչափ կարեւոր է, կը փափաքի որ փոխադարձ բարեկամական զգացումներու արդիւնքն ըլլայ փառանք գործակցութիւն:

Վազըթ լրագրին խօսքին նայելով Բ. Դուռն իւր պատասխանին մէջ ըսած է թէ պատրաստ է Անգլիոյ կառավարութեան հետ բանակցել խոր թէվֆիկ փաշայի պաշտօնի վրայ հաստատուն բռնելու եւ երկուստեք իրար հետ խաղաղութիւն համար: Բ. Դուռն կը խօստովանէր այն գրութեան մէջ, զորս ուղղած էր ներքին գործոց

շան պաշտօնի վրայ հաստատուն բռնելու եւ երկուստեք իրար հետ խաղաղութիւն համար: Բ. Դուռն կը յիշեցնէ նաեւ այն խոստումը զոր Անգլիոյ կառավարութիւնն ըրած էր թէ Անգլիական զօրքը երկուստեք պիտի մեկնէ երբ անգործութիւն եւ կարգ ու կանոն վերջնական կերպով հաստատուին երկուստեք մէջ:

Կըսուի թէ Սուլթան Պաշայի իրողը հասարակաց գործածութեան համար ազգային գործուն մը պիտի բացուի:

Մինչ եւ Պէյքէր անուն Անգլիացի գնդապետը, որ Օսմանեան սուրկանութեան մէջ ծառայելու համար հոս եկած էին Անգլիայէն մէկ երկու տարի առաջ, անցեալ շաբաթ ստիչ մեկնեցան երկուստեք Երուսաղէմ, ուր հրաւիրուած են Պէյքէր փաշային:

Պոստային եւ Հերսէքէն ոչ սակաւ Մահմետական ընտանիքներ Թեհրանից եկած են: Յիշեալ նահապետը Մահմետական բնակչաց գաղթականութիւնն հետզհետէ կ'աւելնայ:

Թեհրանից եկած ծանուցանէն թէ ծաղիկ հիւանդութիւնը հեռացնալ կը սաստկանայ, եւ տեղական կառավարութիւնն փոյթ չընէր արտաքին առաջնաւորութիւն:

Վանէն սեպ. 14/26 թուականու Իսթըբուլէ քաղաքէն լրագրին գրուած նամակ մը կ'ըսէ թէ Բուրք տաղանքներ կը շարունակեն իրենց աւարտութիւններն եւ անպատիժ կը մնան: Բասն օրուան մէջ Հազարէնտ գիւղէն 400 եւ Պողազէսէն գիւղէն 600 ոչխար յախառակած են, եւ ուրիշ քանի մը գիւղերու հօտերը քրտած տարած են: Ծառախիլ բնակիչք եւս շատ նեղութիւն կը կրեն կրակի Մէհմէտ մէտ աղա անուն Բուրք տաղանքներէ մը, որ անգլիական սպանած է քանի մը Հայեր: Երկու ամիս առաջ Վանոյ կուսակալը Ծառախիլ կողմերը գացած էր, եւ տեղային բնակիչք աղերսագիր տալով կուսակալին անոր ուշադրութիւնը հրաւիրած էին աւազակապետին եւ անոր մարդոց գործած չարութեանց վրայ: Բայց կուսակալը Ծառախիլն մեկնելէ ետքը Մէհմէտ աղայի ծառաները հրացանով կը զարնեն կը մեղցունեն երեք Հայ: Կըսուի թէ քանի մ'անգլիական արուած է տեղական իշխանութեանց ձեռքով ընդհատելով իրար եւ զրկել Կ. պոլիս, բայց դեռ ոչ ոք ելած է աւազակին դէմ:

Յիշեալ նամակը տեղեկութիւն կու տայ նաեւ Շէյխ Ուլեյաթուլլահի վրայ, եւ կ'ըսէ թէ Շէյխը պատրաստութիւն կը տեսնէ: Շէյխին երկրորդ օրէին Ալոյի Գաւաթի երկու հազար մարդով բանակած է Ալոյաշտ որ երկու ժամ միայն հեռի է Կէմէրէն, ուր կը գտնուին Օսմանեան զօրք:

ՈՅԼ ԵՎ ԱՅԼ Ք

Վեհ. Սուլթանը ընելով որ Ելլի գաւաթի հրկիզեաններն շատեր խեղճ աղքատներ ըլլալով բայց մնացած են, հրաման ըրած է քաղաքապետութեան որ յարմար բնակարաններու մէջ պատասխարուին խեղճ հրկիզեալք: Գոմանոյ կոմսին տիկինը, որ Բարիկ կը բնակի, խանութով թէ հրկիզեալ Հրեայ ընտանիքներէն շատեր յետին թշուառութեան մէջ ինկած են, հեռագրով արտօնութիւն տուած է Հրէից Նպատաւանաց ընկերութեան խաղաղութիւն ծիւղին որ իւր հաշուայն 250 թօփ ամիսը պիտի եւ 400 վերանկ բաշխէ հրկիզեալք: Կըսուի թէ Կորնթոսի ջրանցքը բացող ընկերութիւնը Գաղիական շոգենաւուց ընկերութեան հետ պայմանագրութիւն կը քած է ծովէն հանելու Բրովանա շոգենաւան, որ քանի մ'ամիս առաջ ընկղմեցաւ Կ. պոլիսի նաւահանգիստին մէջ: Բիտոնի մէջ անցեալ շաբաթ բուսական սաստիկ երկրաշարժի ցնցում մ'եղաւ: Գանի մ'օր առաջ Հաղոս կղզւոյն մէջ ամուլի միջերանոցի մը վրայ շանթ ինկաւ, եւ ամուլը բոլորովն այրեցաւ, բայց ուրիշ վնաս եղած չէ: Այս տարի արտաքին կարգի երաշտութիւն տրուած է Եպիւրոսի մէջ: Խիւսի, ըստ փափաքանաց Անգլիոյ կառավարութեան, հաւանութիւն տուած է որ Մր. Նէրլըր եւ Մր. Պրուտէ անուն Անգլիացիք իրրեւ փառաստան պաշտպաններ զԵպիւրոսի գաղափարներն անեն: Կըսուի թէ բաղնիքի ստորագրութեամբ աղերսագիր մը տրուած է Մր. Կառապոնի խնդրելու համար որ Անգլիոյ կառավարութիւնը ներում չնորհէ Արապի:

Ջրոյց կայ թէ քիչ ատենէն Նուար փաշա պիտի յաջորդէ Շէրիֆ փաշայի: Երկուստեք իրար 10,000 երկարական սուր շնորհած է երեւելեաց ժողովոյ նախագահ Սուլթան փաշայի, որ վերջին ապստամբութեան ժամանակ խորին հաւատարիմ մնացած էր, եւ որոյ տունն այրած էին ապստամբք: Յիշեալ գումարը պիտի տրուի երկուստեք գանձուն պահեստի գրամէն: Պէյքէր փաշա երկուստեք բանակին վերակազմութեան ծրագիրը պատրաստած է: Բասնի ծախքը պիտի չըլլայ աւելի քան 368,000 լիրա: Երկուստեք Անգլիական հիւպատոսն երկուստեք այլ եւ այլ կողմերը ձերբակալուած մարդոց մէկ ցանկն ուղարկէ: Գահիրէի պատերազմական ատենին հարցաքննութեան ենթարկուելու անձանց ցանկն հաղորդած է Անգլիական հիւպատոսին: Այս ցանկին մէջ 115 անհատաները անունները նշանակուած են: Տասնեակօթն երկուստեք, որոց համար կ'ըսուի թէ յուսիս 11ի կոտորածին մասնակից էին, եւ որոնք Անգլիացիք պիտի անհետնորդուին ատեն յաջորդէին փախչել, Տալէհ-Նուրի մէջ վերստին ձերբակալուած են: Երկուստեք երկուստեք պաշտօնէին պատրաստապետաց կալուածոց մէկ ցանկը պատրաստած է, յորում այդ կալուածոց արժէքն 50 միլիոն ֆրանք կը հաշուուի: Յուսիս 11ի կոտորածին նկատմամբ քննութիւն կատարելու համար կազմուած մասնաժողովը հոկ. 9ին իւր առաջին նիստն ըրաւ: Դանդաշի մէջ մասնաժողով մը կազմուած է այն տեղ գործուած վայրագութեանց մասին քննութիւն կատարելու համար: Այս տարւոյ առաջին վեց ամիսին մէջ Բուսիոյ կառավարութեան ամբողջ եկամուտն եղած է 346,198,594 լուպլի, եւ ծախքը 530,555,841 լուպլի: Այս վեց ամիսին մէջ Բուսիոյ եկամուտն այս տարի անցեալ տարուէն 50,128,055 լուպլի աւելի, իսկ ծախքն 26,605,372 լուպլի պակաս եղած է:

Համապատասխան աշխարհագրական ընկերութիւնն որոշած է իւր խումբ մը խաղաղութեան գրիկը Արեւելեալ Աֆրիկայի կեդրոնը: Մր. Մուսի եւ Մր. Սանքի հոկ. 8ին սկսան Բարիկի մէջ կրօնական ժողովներ ընել, եւ 15 օր պիտի շարունակեն:

ՎԵՐՁԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը գուրպան պայտալի առթիւ ազատութիւն շնորհեց շատ մը բանտարկելոց:

Աղքատներէն զարնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ այն միտաներն որոց համար հատուցում տալ հարկ պիտի ըլլայ, չեն աւելի քան չորս միլիոն լիրա, եւ եթէ Անգլիա երաշխաւոր ըլլայ երկուստեք պատրուց, կարելի է դիւրաւ ձեռք բերել յիշեալ ստան իստանց աւելցնելու երկուստեք պատրուց շահուն գումարը:

Պէյքէր փաշայի ծրագիրն ամբողջովն ընդունուած է:

Անգլիացի փառաստանը հոկ. 9/21ին տեսնուեցան Արապիի հետ: Արապիի դէմ պատրաստուած ամբաստանագիրն Անգլիացի փառաստանաց յանձնուած է: Այս ամբաստանագիրը չորս գլխաւոր կէտ ունի: Նախ, կ'ամբաստանուի Արապի թէ միջազգային օրինաց հակառակ վարուած է չարաչար գործածելով սպիտակ գործը, երկրորդ, Աղքատներէն մէջ հրկիզութեան եւ տաւրառութեան պատճառ եղած է, երրորդ, ժողովուրդն զրգուած է ապստամբութեան, քաղաքային պատերազմի եւ Բրիտանական զօրքերու, չորրորդ, խաղաղութեան լուր չընկելով հանգերձ պատերազմ շարունակած է:

Սոր կարնէր Վալլի հոկ. 9/21ին երկուստեք ձախող եղաւ Անգլիա երթալու:

ՍՏԱԿԻ ԳԻՆԵՐԸ

Հոկ. 11/23, 1882	
Գոմարտի	13.38 Բուս. երկ. քաղ. ք. 57
ԳՐԱՄՔ, Օմ. իրան 4000	
Մէճիպոյ	107.56 Բուսիոյ ք. 90.8
Թղթարտ	1030 Նարուէն 87.29
Մէլիպոյ	205 Գրիպոյ 51.20
Պէլլիք	209 Անգլ. լիրա 440.5
Ալիքլիք	425.10 Մանէթ Թղթարտ 9.41

Ամերիկայի միտանոց ընկերութեան կողմէն կ'արագ ճ. ֆ. կրին

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏԱՊԱՐԱԿՈՒՄ ԵՎ ՍՏԱՆԿԱՆ ԶԱՊԱՏԱԳՐԱՐ, ՅԱԿՈՐԻԱՆ ԽԱՆ, Թիւ 42.